

Kutoka kwa Jabir bin Abdullah, Mwenyezi Mungu awe radhi nao wote wawili, kwamba Mtume wa Mwenyezi Mungu rehma na amani zumshukie aliwahutubia watu wakati wa Hija, na akasema:

- 1 Damu zenu na mali zenu ni tukufu kwenu, kama utukufu wa siku yenu hii, katika mwezi wenu huu, katika mji wenu huu,
- 2 Fahamuni ya kwamba, kila kitu kilichokuwepo zama za kabla ya Uislamu chini ya miguu yangu kimefutwa?
- 3 Damu ya visasi vya Jahiliyyah zimefutwa, na damu ya kwanza kuifutulia mbali ni katika damu yetu ilikuwa ni damu ya Ibn Rabi'ah Ibn al-Harith. Alikuwa amelala kitandani huko kwa Bani Sa'd, na Hazal akamuua.
- 4 Riba ya Jaahiliyyah imefutwa, na riba ya kwanza ninayoifuta ni Riba ya Abbas bin Abdul Muttalib, hakika yote imefutwa.
- 5 Basi mcheni Mwenyezi Mungu kwa wanawake. Mliwachukua kwa amana ya Mwenyezi Mungu, na mkahalalishiwa sehemu zao za siri kwa neno la Mwenyezi Mungu.
- 6 Ni wajibu kwa wao kwamba mtu yeyote asikanyage tandiko lenu. Wakifanya hivyo basi wapigeni si kwa ukali. Na ni wajibu kwenu chakula chao na kuwavisha kwa wema.
- 7 Nimewaachieni kitu ambacho nyinyi hamtapotea baada ya hayo, ikiwa mtashikamana nacho; nacho ni Kitabu cha Mwenyezi Mungu,
- 8 Na ninyi mtaulizwa kuhusu mimi mtasemaje? Maswahaba Wakasema: Tunashuhudia kwamba umewasilisha, umetekeleza, na umetoa ushauri. Naye akasema Kwa kidole chake cha shahada, huku akikiinua mbinguni na kukielekeza kwa watu: "Ee Mwenyezi Mungu shuhudia, Ee Mungu shuhudia" mara tatu ⁽¹⁾

1 Imepokewa na Muslim (1218).

Ayah

Mwenyezi Mungu mtukufu amesema:

- ﴿Wala msiliane mali zenu kwa batili na kuzipeleka kwa mahakimu ili mpate kula sehemu ya mali ya watu kwa dhambi, na hali mnajua.﴾ [Al-Baqarah: 188].
- ﴿Enyi mlioamini! Mcheni Mwenyezi Mungu, na acheni riba zilizobakia, ikiwa nyinyi ni Waumini (278) Na kama msipofanya hivyo basi jitangazieni vita na Mwenyezi Mungu na Mtume wake. Na mkitubu, basi haki yenu ni rasilmali zenu. Msidhulumu wala msidhulumiwe.﴾ [Al-Baqarah: 278, 279].
- ﴿Wanaume ni wasimamizi wa wanawake, kwa kufadhiliwa na Mwenyezi Mungu baadhi yao juu ya baadhi, na kwa mali yao wanayo yatoa. Basi wanawake wema ni wale wenye kut'ii na wanaojilinda hata katika siri kwa kuwa Mwenyezi Mungu ameamrisha wajilinde. Na ambao mnachelea kutoka katika ut'iifu wanasihini, na muwahame katika malazi na wapigeni. Wakikut'iini msiwatafutie njia ya kuwaudhi bure. Hakika Mwenyezi Mungu ndiye aliye juu na Mkuu.﴾ [An-Nisa: 34].
- ﴿Na mwenye kumuua Muumini kwa kukusudia, basi malipo yake ni Jahannamu humo atadumu, na Mwenyezi Mungu amemkasirikia, na amemlaani, na amemuandalia adhabu kubwa.﴾ [An-Nisa: 93].

Msimulizi

Ni: Abu Abdullah, Jaber bin Abdullah bin Amr bin Haram Al-Ansari, kisha Al-Salami, alishuhudia Aqabah ya pili akiwa kijana mdogo akiwa na baba yake, na baba yake alikuwa mmoja wa walio-teuliwa katika vita vya Badri, na alikuwa mtu wa mwisho kufa miongoni mwa walioshuhudia Aqaba ya pili Na pamesemwa kuwa alishuhudia badri na uhudi na akahudhuria swfiin Pamoja na Ali bin Abi Talib Mwenyezi Mungu awe radhi naye ambaye alikuwa Mufti wa Madina katika zama zake, alifariki katika mwaka wa (78 AH) ⁽¹⁾

Muhtasari

Mtume Amani iwe juu yake anatoa hotuba ya kuwaaga maswahaba zake, akiwakumbusha juu ya umwagaji damu na mali, na anawakataza na mila na desturi potofu za Jahiliyyah, na anabomoa kutoka kwao yale yanayokwenda kinyume na dini, kuanzia familia yake na jamaa zake, kisha anawausia wanawake kuwa wema, na anahimiza kushikamana na kitabu cha Mwenyezi Mungu Mwenye utukufu.

1 Reje ufafanuzi wake katika: "Aliastieab Fi Maerifat Al'asha-bi" Na Ibn Abd Al-Bar (1/219), "Asad Al-Ghaba" cha Ibn Al-Atheer (1/307), "Sir Al-Alam Al. -Nubala" cha Al-Dhahabi (3/190).

Ufahamu

Mtume rehma na Amani zimshukie alikuwa akipenda sana kuieneza dini na kuwasilisha hukumu zake, na ndio maana aliuusia umma wake amri za kina katika hotuba ya Hija ya kuaga aliyoitoea siku ya Arafa mbele ya kundi kubwa la Maswahaba ambao waliohiji pamoja naye, na idadi yao ilifikia masahaba laki moja au zaidi.

1 Alianza hotuba yake baada ya kumhimidi Mwenyezi Mungu na kumsifia, kuharamisha damu na mali za Waislamu; Haijuzu kwa Muislamu kumuua Muislamu kwa dhulma, na wala haijuzu kwake kuchukua katika fedha zake kwa dhulma. Amesema Mtume rehma na Amani iwe juu yake: “Kila Mwislamu ni haramu kwa Mwislamu mwingine: damu yake, mali yake na heshima yake” ⁽¹⁾

Na yeye, amani iwe juu yake, alianza kwa damu kwa sababu ni takatifu zaidi kuliko fedha, na ndio maana Mwenyezi Mungu Mtukufu ametishia kumuua Muumini kwa makusudi na kitu ambacho hakuna mwingine amekiahidi. Akasema Allah mtukufu: “Na mwenye kumuua Muumini kwa kukusudia, basi malipo yake ni Jahannamu humo atadumu, na Mwenyezi Mungu amemkasirikia, na amemlaani, na amemuandalia adhabu kubwa” [An-Nisa: 93]. Na yeye, amani iwe juu yake, akaifanya kuwa moja ya dhambi zinazoangamiza ⁽²⁾, na akasisitiza hilo, akisema: “Kila dhambi, Mungu aisamehe; Isipokuwa mtu anayemuua Muumini kwa kukusudia, au mtu huyo akafa akiwa kafiri” ⁽³⁾.

Mtume rehma na Amani iwe juu yake amesisitiza uharamu wa damu na mali kwa kuufananisha na utakatifu wa siku ya Arafa, utakatifu wa mwezi mtukufu, utakatifu wa Makka, na ingawa utakatifu wa damu na mali ni mkubwa kuliko hayo Hata hivyo, Mtume rehma na amani zimshukie aliwahunubia hivyo kwa sababu waliamini utukufu wa miezi mitukufu, na siku muhimu zaidi ni Siku ya Arafa, na pia waliamini utakatifu wa Ardhi Takatifu; Wakati wa Jaahiliyyah walikuwa wakihalalisha umwagaji damu na mali katika miezi mingine tofauti na ile mitukufu, na katika miji isiyokuwa mitukufu, na wakayaharamisha, kana kwamba alisema: Jizuieni kumwaga damu na mali ya nyinyi kwa nyinyi kama mnavyotukuza mwezi mtukufu na nchi takatifu ⁽⁴⁾.

2 Kisha akaeleza Mtume rehma na amani ziwe juu yake kwamba sheria na ibada zote zilizowekwa na watu wa Jahiliyyah ni batili na zitakataliwa iwe ni katika ibada za Hija au vinginevyo; Sheria pekee ni aliyoiweka Mwenyezi Mungu Mtukufu na Mtume wake, Mola Mtukufu akasema: “Hivi wanazitaka hukumu za Ujahiliyyah, na ni nani mbora wa kuhukumu kuliko Mwenyezi Mungu kwa watu wenye yakini” [Al-Maidah: 50].

3 Kisha akahukumu kuwa damu iliyomwagwa zama za kabla ya Uislamu ni ubadhirifu usioweza kutiliwa maanani. Hakuna pesa za damu, malipo, au toba, kwa hivyo hakuna mtu anayehitajika kufanya lolote kati ya hayo. Na Mtume, Rehema na Amani zimshukie, alianza

1 Imepokewa na Muslim (2564).

2 Imepokewa na Al-Bukhari (6857) na Muslim (89).

3 Imepokewa na an-Nasa'i (3984).

4 “Al-Kashf ‘Aqiqa al-Sunan” cha al-Tibi (6/1964, 1965).

yeye mwenyewe na familia yake, kwa hivyo akapoteza pesa ya damu ya Ibn Rabiah Ibn Al-Harith Ibn Abdul-Muttalib, ambaye alikuwa mtoto anayenyonyeshwa katika Bani Saad, na Hudhayl kabila lilimuua kimakosa wakati wa vita vyao dhidi ya Bani Saad.

Vile vile Mtume rehma na Amani zimshukie akabatilisha athari za miamala ya riba iliyotokea zama za kabla ya Uislamu, na yeyote aliyejihusisha na riba kabla ya Uislamu na akawa hajaikamata, basi anachukua rasilimali yake tu, na kuacha ziada, ama akiwa alijishughulisha na riba na akaipokea kabla ya kusilimu kisha akaukubali Uislamu, basi uislamu utamsamehe, kwani Uislamu hufuta yaliyopita kabla yake. ⁽¹⁾

Vinginevyo, uharamu wa riba uliwekwa kabla, na Waumini wakauacha. Mwenyezi Mungu anasema: “Enyi mlioamini! Mcheni Mwenyezi Mungu, na acheni riba zilizobakia, ikiwa nyinyi ni Waumini (278) Kama msipofanya hivyo basi jitangazieni vita na Mwenyezi Mungu na Mtume wake. Na mkitubu, basi haki yenu ni rasilimali zenu. Msidhulumu wala msidhulumiwe” [Al-Baqarah: 278, 279]. Kula riba ni miongoni mwa madhambi makubwa, na Mtume, Rehma na Amani ziwe juu yake, ameitaja riba ni katika “Al-Mubiqaat⁽²⁾” (Maangamizo), na Jabir radhi za Mwenyezi Mungu ziwe juu yake amesema: Mtume wa Mwenyezi Mungu alimlaani mwenye kula riba, na wakala, na anayeandika, na wawili wanaoshuhudia, na akasema: “Wote ni sawa” katika kulaaniwa na kupata madhambi. ⁽³⁾

Na Mtume, amani iwe juu yake, alianza kwa kuibatilisha riba ya ami yake Al-Abbas Mwenyezi Mungu awe radhi nao wote wawili na Al-Abbas alikuwa akikopesha kwa riba katika zama za kabla ya Uislamu, basi Uislamu ukaja na alikuwa na mali kubwa ya riba, zaidi ya yale aliyokuwa amewakopesha watu, basi Uislamu ukamhalalishia kile kiasi alichokuwa tayari kisha kikamata kabla ya hapo⁽⁴⁾.

Kisha Mtume, amani iwe juu yake, akawausia wanawake, hivyo akaamrisha kuwafanyia wema, kuwafanyia utu, kuzingatia maumbile na hisia za wanawake, na kuwatimizia haja zao, Mtume amani iwe juu yake, akasema: “wausieni wanawake; kwani Mwanamke aliumbwa kwa ubavu, na sehemu ya juu ya ubavu imepinda, basi ukienda kuunyoosha kwa kutumia nguvu, utauvunja. Na ukiuwacha kama ulivyo utabaki umepinda, basi wapeni nasaha wanawake.” Imepekelewa Na Buhari Na Muslim.⁽⁵⁾ Na Mtume akahamasisha tabia njema kwa kusema: “Mbora wenu ni mbora wenu kwa familia yake, na mimi ni mbora wenu kwa familia yangu.”⁽⁶⁾ Hata kufikia Mtume, amani iwe juu yake, akafanya matumizi ya familia kuwa sadaka ambayo Muislamu atapata malipo. Mtume, rehema na amani za Mwenyezi Mungu ziwe juu yake, amesema: “Hutotoa chochote kwa kutafuta radhi za Mwenyezi Mungu, bali utalipwa thawabu, hata chakula unachomhudumia mke unalipwa mema.”⁽⁷⁾

1 Tazama: “Maalim al-Sunan” cha al-Khattabi (3/59).

2 Imepokewa na Al-Bukhari (6857) na Muslim (89).

3 Imepokewa na Muslim (1598).

4 Tazama: “Zad al-Masir fi ‘ilm al-tafsir” cha Ibn al-Jawzi (1/248).

5 Imepokewa na Al-Bukhari (3331) na Muslim (1468).

6 Imepokewa na Al-Tirmidhiy (3895), Ibn Majah (1977).

7 Imepokewa na Al-Bukhari (1295) na Muslim (1628).

Ufahamu

Mtume Rehema na Amani ziwe juu yake akabainisha sababu za wosia huo kwa kusema kuwa Mwanamume alimchukua tu mwanamke na kuhalalishiwa sehemu zake za siri kwa neno la Mwenyezi Mungu na sheria yake ya ndoa, hivyo anayevunja ahadi ya Mwenyezi Mungu Mtukufu juu ya wanawake anastahiki adhabu na kuchukiwa.

6 Kisha Mtume Rehema na amani ziwe juu yake: akataja moja ya haki za mwanamume juu ya mke wake, Asimruhusu mtu yeyote, kuingia nyumbani kwake bila ya idhini yake ya wazi au ya kimyakimya, ambayo ni kudhani kwamba kuingia nyumbani kwake hakutamdhuru, na akikiuka hilo, mume anaweza kumwadhibu kwa njia yoyote itakayofaa, kama kumuhama katika malazi au kumpiga pasina kumjeruhi au kumuumiza kupitiliza.

Na vile vile Mwenyezi Mungu, Utukufu ni Wake, Amempa mwanamume haki juu ya mkewe, hivyo amemfanyia mwanamke kuwa na haki juu ya mumewe, Akasema Allah Mtukufu: “Na hao wanawake wanayo haki kwa mujibu wa Sharia kama ile haki ya wajibu iliyo juu yao” [Al-Baqarah: 228]. Na miongoni mwa haki zake juu ya mwanamume: kumpa matumizi ya chakula, vinywaji, nyumba, na mavazi, kwa kadiri ya uwezo wake “Lakini wapeni cha kuwaliwaza, mwenye wasaa atowe kadiri awezavyo na mwenye dhiki kadiri awezavyo” [Al-Baqarah: 236].

7 Kisha akataja Mtume Rehema na Amani zimshukie kuwa ameacha kitu kwa Waumini ikiwa watahikamana nacho na wakatenda kwa hukumu na sheria zake, watahika njia za uwongofu na mwongozo na kamwe hawatapotea njia, nacho ni Kitabu cha Mwenyezi Mungu: “Hautakifikia upotovu mbele yake wala nyuma yake. Kimeteremshwa na Mwenye hikima, Msifiwa” [Fussilat: 42] Na Mola wetu Mlezi, ametakasika na ametukuka, amempasha habari Mtume kwa kauli yake aliposema: “Na hiki ni Kitabu tulichokiteremsha, kilicho barikiwa, chenye kuyasadikisha yaliyotangulia, na ili uuwonye Mama wa Miji na walio pembezoni mwake. Na wenye kuamini Akhera wanakiamini hichi, nao wanazihifadhi Sala zao” [Al-Ana’m: 92] Hakutaja Sunnah. Kwa sababu Qur’an inajumuisha kufanya kazi nayo, hivyo kufanya kazi na Kitabu ni muhimu kufanya kazi na Sunnah.

8 Basi, Mtume amani iwe juu yake, akawajulisha maswahaba zake, Mwenyezi Mungu awe radhi nao, kwamba wakiulizwa kunako Mtume, kwa sababu walikuwa mashahidi wa kufikisha kwake wito wa Mola wake Mlezi, basi watasema nini wakati huo? Wakamwambia kwamba wameshuhudia kwamba yeye Mtume amefikisha ujumbe wa Mola wake Mlezi, na ametimiza amana yake, na ameusia umma wake. Basi Mtume Rehema na Amani ziwe juu yake akaashiria mbinguni kwa mkono wake, kisha akawarudishia maswahaba zake, na akasema: Ewe Mola, washuhudie watu wangu; Kwa maana wanakiri kwamba nimefanya na wamejulishwa.

Mafunzo

1

Utukufu wa damu ya Mwislamu ni mkubwa mbele ya Mwenyezi Mungu Mtukufu. Amesema Mtume Rehema na Amani zimshukie: “Kusambaratika dunia ni jambo rahisi mno kwa Mwenyezi Mungu kuliko kumuua Muumini bila ya haki” ⁽¹⁾ Haijuzu kwa Muislamu kumwaga damu kwa dhulma.

2

Mtume Rehema na Amani zimshukie amesitiza juu ya haki ya kumwaga damu mpaka akasema kwamba haiwezi kusamehewa, akasema: “Mwenyezi Mungu anasamehe kila dhambi; Isipokuwa mtu anayemuua Muumini kwa kukusudia, au mtu akafa akiwa kafiri”⁽²⁾, ingawa kuua ni kama dhambi nyingine, kunajumuishwa katika matashi yake Allah Mtukufu, ikiwa Mwenyezi Mungu atapenda, atamsamehe na akitaka atamuadhibu. Hii ni kuonyesha uzito wa dhambi na kubainisha kiwango ambacho mkosaji wake anastahiki adhabu chungu.

3

Haijuzu kwa Muislamu kuelekeza imani yake na hukumu zake katika mambo ya Jahiliyyah, na kufanya yale waliyoyaruhusu na kuharamisha yale waliyokataza.

4

Hadithi inabainisha kuwa yamesamehewa aliyoyafanya mtu kabla ya kusilimu, Ikiwa alichukua mali kwa njia iliyoharamishwa kabla ya kusilimu, basi inakuwa halali kwake baada ya kusilimu, Lakini akikopesha kwa riba, au akiuza pombe, na nyama ya nguruwe, au nyama ya mzoga, na kadhalika, na akawa hajapokea fedha hizo mpaka kusilimu kwake. Basi haijuzu kwake kuchukua riba wala thamani ya kitu kilichoharamishwa.

5

Imamu, mlinganiaji na mwenye elimu lazima awe mfano mzuri katika kuamrisha na kukataza, na akiamrisha mema anakuwa wa kwanza kufanya hivyo. Na akikemea mabaya anakuwa wa kwanza kuyaacha. Hii inapelekea kabisa kukubaliwa maneno yake na inawezekana kuitikiwa kwa haraka.

6

Muislamu lazima amtendee wema mke wake, amche Mwenyezi Mungu ndani yake, aishi naye kwa wema, awe na subira naye, na apuuze baadhi ya makosa yake.

7

Mtume Rehema na Amani ziwe juu yake alikuwa ni mfano bora wa kujumuika na familia yake na kuwafanyia wema. Aisha Mwenyezi Mungu amuwie radhi alikuwa akitamani kitu kisichokua na ubaya wowote, Mtume alikuwa akimpelekea, na Aisha alikuwa akinywa kinywaji kwenye chombo, basi Mtume anakichukua na kuweka mdomo wake mahali alipoweka mdomo Aisha naye anakunywa. Na alikuwa akishika mfupa wa nyama - ambao ni mfupa uliokuwa na nyama juu yake – Mtume anauchukua na kuweka mdomo wake mahali pa Aisha, na Mtume alikuwa akiegemea mapajani mwa Aisha. Na anasoma Qur'an na kichwa chake kikiwa katika mapaja ya Aisha⁽³⁾.

8

Mwanamke lazima azingatie haki za mume wake, na asimruhusu yeyote anayemchukia kuingia nyumbani kwake bila ya idhini yake, hata akiwa ni baba yake au mama yake. Na Abu Sufyan alipoingia kwa binti yake Umm Habiba, Mwenyezi Mungu amuwie radhi,

1 Imepokewa na Ibn Majah (2619).

2 Imepokewa na an-Nasa'i (3984).

3 “Zad Almuead Fi Hady Khayr Aleabadi” Cha Ibn al-Qayyim (1/146).

kabla ya kusilimu kwake, Maquraishi walipovunja mkataba wa al-Hudaybiyah, alitaka kukaa kwenye kitanda cha Mtume rehma na Amani zimshukie. Ummu Habeeba radhi za Mwenyezi Mungu ziwe juu yake akakivuta kitanda na kusema: Wewe ni mshirikina mchafu, na hiki ni kitanda cha Mtume Rehma na Amani ziwe juu yake Sikupenda ukae juu yake.⁽¹⁾

9

Iwapo mwanamke hatakiwi kumwingiza mtu yeyote ndani ya nyumba ya mume wake bila ya ruhusa yake, mume hawezi kuchukua fursa ya haki hiyo kumzuia asiizuru familia yake au kuja kwao kwake.

10

Mwanamke akimuasi mume wake anaweza kumpiga, lakini ni nidhamu, si adhabu; Hampigi kwa chungu, bali humpiga kwa miswaki na kadhalika, kwa hiyo lengo sio kumdhuru au kumtukana mwanamke; Bali, ni taarifa yake kwamba amekosea kuhusu mume wake, na kwamba mume wake ana haki ya kurekebisha na kumnyoosha.

11

Ikiwa mwanamke hatakoma baada ya mume kumpiga, basi asiendeleo kumpiga, bali atume kwa familia yake mtu ambaye anaweza kumshauri na kumuongoza kumtii mume.

12

Mke anayo haki kwa mumewe kumpa riziki na kumtoshela mahitaji yake ya chakula, nyumba na mavazi, kwa kadiri awezavyo, basi mke asimtwike mumewe mambo asiyoyaweza.

13

Ikiwa mume ataacha kumhudumia mke wake, au akafanya ubakhili wa kumtumia kadri ya uwezo wake, inajuzu kwa mke kuchukua katika mali yake kwa siri tena kiasi kinachomtosheleza; Kama Mtume Rehma na Amani ziwe juu yake alivyomwambia Hindu, Mwenyezi Mungu amuwiye radhi, pale alipolalamika kuhusu ubahili wa Abu Sufyan: “Chukua kinachokutosheleza wewe na mwanao kwa wema”.⁽²⁾

13

Mwenye kutaka uwongofu, mwongozo na uadilifu, basi na ashikamane na Kitabu cha Mwenyezi Mungu. Hicho kitabu ndio kiongozi wa waliohangaika na nimwangaza kwa waendao.

14

Kama vile Qur’ani inavyoongoza watu kwenye haki na uwongofu, ndivyo inavyowanyanyua maswahaba wake duniani na Akhera, basi mwenye kutaka kunyanyuliwa ni lazima aisome na kuifanyia kazi, na Mtume amani iwe juu yake. Akasema: “Hakika Mwenyezi Mungu huwanyanyua watu kwa kitabu hiki na huwashusha watu wengine.”⁽³⁾

15

Kupuza katika kufikisha Dini ni kosa kubwa, na kwa ajili hiyo Mtume Rehma na Amani ziwe juu yake aliridhika na ushahidi wa maswahaba wake kwamba amefikisha, na Mwenyezi Mungu Mtukufu anashuhudia kwa hilo. Na Umma wetu umeibeba kazi hii, na Mola Mtukufu akasema: “Nyinyi ndio umma bora uliotolewa kwa watu wenye kuamrisha mema na kukataza mabaya” [Al-Imran: 110]. Jihadharini na kupuza utendaji wake.

1 Tazama: “Alsiyarat Alnabawiat Wa’akhbar Alkhulafa’i” Cha Ibn Hibban (1/322), “Subl al-Huda wal-Rashad” cha al-Salihi (5/206).

2 Imepokewa na Al-Bukhari (5364) na Muslim (1714).

3 Imepokewa na Muslim (817).

